

Αιτίες που οδηγούν στην παιδική εγκληματικότητα. Τρόποι πρόληψης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Χρήστος Γείτονας

Πρόεδρος των Εκπαιδευτηρίων

«ΚΩΣΤΕΑ-ΓΕΙΤΟΝΑ»

Η παιδική αθωότητα είναι ένας μύθος που έχει καταρριφθεί προ πολλού. Αντίθετα η παιδική εγκληματικότητα έχει αυξηθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό που προκαλεί απογοήτευση και τρόμο.

Πολλοί είναι οι λόγοι που ωθούν τα παιδιά σε παραβατικότητα, παρανομία ακόμα και εγκληματικότητα.

Έρευνες που έγιναν σε πολλές χώρες και κυρίως στις Η.Π.Α., καταγράφουν τις βασικές αιτίες της παιδικής εγκληματικότητας.

Αυτές είναι:

- Οικογένειες με έναν γονέα. Ειδικά όταν λείπει ο πατέρας από το σπίτι, τα αγόρια προσπαθούν να επιδείξουν τον ανδρισμό τους συμμετέχοντας σε συμμορίες.
- Ανεπαρκής ψυχολογική και συναισθηματική κάλυψη από την οικογένεια.
- Ελεύθερος χρόνος που δεν αξιοποιείται με αποτέλεσμα τα παιδιά να βρίσκουν διέξοδο στους δρόμους και σε συμμορίες.

- Κατάχρηση εθιστικών ουσιών –αλκοόλ, ναρκωτικών.
- Ανεργία.
- Ανεπαρκής αστυνόμευση.
- Και σε κάποιες χώρες εύκολη πρόσβαση σε όπλα με χαμηλό κόστος.

Μ.Μ.Ε. Οι σκηνές βίας που παρακολουθούν τα παιδιά στα Μ.Μ.Ε. για πολλές ώρες ημερησίως γίνονται γι' αυτά τρόπος ζωής.

Διαδίκτυο. Πολλοί ανήλικοι θεωρούν ότι ψυχαγωγούνται μέσω του διαδικτύου και εξοικειώνονται με εγκληματικές δράσεις.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Με την παγκοσμιοποίηση και τη μετάβαση στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού, ο θεσμός της δημόσιας εκπαίδευσης αποδυναμώνεται με αποτέλεσμα τα παιδιά να αγνοούνται από την κοινωνία εκπαιδευτικά και να οδηγούνται τα ίδια σε ζωή εντελώς έξω από το σχολείο και την εκπαίδευση γενικότερα.

Με αυτό τον τρόπο –πέραν του ότι δεν αποκτούν βασικές γνώσεις– δεν μαθαίνουν να ζουν σε συνθήκες οι οποίες είναι απαραίτητες για την ωρίμανσή τους και τη μετέπειτα ένταξή τους στην κοινωνία, όπως σεβασμός προς τον συνάνθρωπο, αλληλοϋποστήριξη, περιορισμοί, τήρηση κανόνων κτλ.

Μεγάλη αύξηση της εγκληματικότητας παρατηρήθηκε τη δεκαετία 1980-1990.

ΠΡΟΛΗΨΗ – ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ – ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ!

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

- Παρακολούθηση των παιδιών από τους γονείς, έλεγχος.
- Να αποφεύγονται βίαιες συμπεριφορές στο σπίτι και εκτός σπιτιού.
- Πρώιμη αυτονομία, δεν πρέπει να δίνουμε στα παιδιά μεγάλη αυτονομία, πριν να είναι έτοιμα να πάρουν αποφάσεις μόνα τους, πριν να γνω-

ρίζουν τι είναι καλό και τι όχι και πριν να μπορούν να σκεφτούν/συνειδητοποιήσουν τις συνέπειες των πράξεών τους.

- Οι οικογένειες μαθητών θα πρέπει να επιδιώκουν με κάθε τρόπο την αρμονική συνεργασία του τριγώνου Σχολείο – Μαθητές – Οικογένεια γιατί η συνεργασία μπορεί να βοηθήσει καθοριστικά στην πρόληψη της παιδικής παραβατικότητας και παρανομίας.

Προσωπικά πιστεύω, και δεν νομίζω να το αμφισβητεί κανείς, ότι η ιερότερη και σημαντικότερη αποστολή του ανθρώπου στη ζωή του είναι αυτή του γονέα.

Με ποιο όμως τρόπο θα λειτουργήσουμε για να εκπληρώσουμε επιτυχώς αυτή την ιερή μας αποστολή και να αισθανθούμε έτσι τη μεγαλύτερη ευτυχία στη ζωή μας;

Δυστυχώς δεν υπάρχουν κωδικοποιημένοι κανόνες τους οποίους μελετώντας θα μας προσφέρουν την απαραίτητη γνώση και θα επιτύχουμε το ποθητό αποτέλεσμα. Γιατί ο καθένας μας είναι διαφορετικός από τον άλλον, μεγάλωσε και ζει κάτω από διαφορετικές συνθήκες και έχει διαφορετικό επίπεδο γνώσης, κουλτούρας, κοινωνικού περιβάλλοντος.

Είναι δε γεγονός αναμφισβήτητο ότι ο καθένας μας, προκειμένου να επιτύχει στον επαγγελματικό τομέα κάνει θυσίες και καταβάλλει πολλές φορές υπεράνθρωπες προσπάθειες.

Για την ιερότερη όμως αποστολή της ζωής μας, επαφιέμεθα στο ένστικτό. Το ένστικτο του γονέα εμπεριέχει στοργή, αγάπη, λατρεία. Δεν εμπεριέχει γνώση. Τη στιγμή όμως της δυσκολίας ή της κρίσης στις σχέσεις με τα παιδιά μας, χρειάζεται η απαραίτητη γνώση.

Με τη σκέψη ότι πρέπει να προλαμβάνουμε και όχι να θεραπεύουμε, μπορούμε και πρέπει να αναζητήσουμε τη γνώση από τους ειδικούς. Οι συνθήκες στη ζωή μας, λόγω της ταχείας παγκοσμιοποίησης της γνώσης και της οικονομίας, διαρκώς μεταβάλλονται.

Τα σημερινά παιδιά μας δεν ξέρουμε κάτω από ποιες συνθήκες θα είναι υποχρεωμένα να εργαστούν και να ζήσουν.

Γι' αυτό πρέπει να τα βοηθήσουμε να αυξήσουν και να ισχυροποιήσουν τις σωματικές τους αντοχές, την πνευματική τους διαύγεια και τη νοοτροπία της διά βίου εκπαίδευσης.

Τρία είναι τα βασικά στάδια στις σχέσεις γονέα – παιδιού:

Της προσχολικής ηλικίας, της σχολικής ηλικίας, της εφηβικής ηλικίας. Το στάδιο της προσχολικής ηλικίας διεκδικεί το μεγαλύτερο μερίδιο στη δόμηση και διαμόρφωση σχέσεων γονέα-παιδιού. Ενστικτωδώς κάθε άτομο σε αυτή την ηλικία, έχει ανάγκη από συναισθηματική κάλυψη. Αυτή επιτυγχάνεται με τη στοργική φροντίδα των γονέων σε όλους τους τομείς των δράσεων που έχουν σχέση με τη διατροφή, την καθαριότητα, τον ύπνο. Αξίζει εδώ να αναφέρουμε ότι τα παιδιά, πριν αρχίσουν να μιλάνε, καταγράφουν οπτικά τον κόσμο γύρω τους με απόλυτη σαφήνεια αλλά και πλήρη αθωότητα. Αυτό που βλέπουν, επειδή δεν μπορούν να το σχολιάσουν λεκτικά, το περνούν μέσα στην ψυχή τους. Επομένως ο περιβάλλον κόσμος και πρώτα ο οικογενειακός καταγράφεται από τα παιδιά μας κατά τρόπο που εμείς οι γονείς δεν γνωρίζουμε. Με τη σκέψη λοιπόν ότι η καταγραφή του περιβάλλοντα κόσμου γίνεται από τα μωρά –παιδιά χωρίς σχολιασμούς και διάλογο- οι σχέσεις μας μαζί τους πρέπει να αναπτύσσονται γύρω από τρεις άξονες: σεβασμό, εκτίμηση, εμπιστοσύνη και φυσικά με περίσσια αγάπη.

Καθώς αρχίζει η λεκτική επικοινωνία και το παιδί αντιλαμβάνεται τις φράσεις και τις εκφράσεις των γονέων του, καταγράφει τις εκτιμήσεις τους για το άτομό του. Και πολλές φορές τα παιδιά είναι σε θέση να διαβάσουν τα συναισθήματά μας για κείνα.

Γι' αυτό χρειάζεται να εκφραζόμαστε με μεγάλη περίσκεψη και ευαισθησία όταν εκφραζόμαστε για τον χαρακτήρα τους και τις υπό εξέλιξη ικανότητές τους.

Έτσι το κάθε παιδί, μέσα σε ένα τέτοιο οικογενειακό περιβάλλον, καθώς μεγαλώνει και φθάνει στην ηλικία της σχολικής περιόδου είναι έτοιμο ψυχολογικά και νοητικά να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες της σχολικής ζωής.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Σε έρευνα που δημοσιεύτηκε πριν από αρκετά χρόνια από το Τμήμα Νηπιαγωγών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καταγράφηκε το εξής:

Άτομα που φοίτησαν σε σωστά οργανωμένη προσχολική αγωγή, μετά από τριάντα χρόνια έρευνας, είχαν επτά φορές περισσότερες πιθανότητες να επιτύχουν στόχους στη ζωή τους όπως σπουδές, επαγγελματική εξέλιξη, οικογενειακή δομή κτλ. και επτά φορές λιγότερες πιθανότητες να υποπέσουν σε αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου.

Αντίθετα άτομα που δεν φοίτησαν σε σχολεία προσχολικής αγωγής είχαν επτά φορές λιγότερες πιθανότητες να επιτύχουν στόχους στη ζωή τους και επτά φορές περισσότερες πιθανότητες να υποπέσουν σε αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου.

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ – ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Έχει καταγραφεί ότι η πιο βασική αιτία που οδηγεί τα παιδιά σε παραβατική συμπεριφορά είναι το προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον. Ένα παιδί, που δεν στηρίζεται από την οικογενειακή στοργή και δεν υπηρετούνται οι βασικές του ανάγκες, αισθάνεται συναισθηματική ανασφάλεια.

Το συναισθηματικά ανασφαλές άτομο, κυρίως το παιδί, λειτουργεί με δυσπιστία και επιφύλαξη και συχνά οδηγείται σε ρήξη των σχέσεών του με τους συνανθρώπους του.

Ως μαθητής επίσης έχει ασυνέπεια στις υποχρεώσεις του, γεγονός το οποίο προκαλεί την υποτίμησή του από τους συμμαθητές του και την επικριτική του αξιολόγηση από τους δασκάλους του. Κάτω από αυτές τις συνθήκες φοίτησης συχνά οδηγείται σε παραβατική συμπεριφορά η οποία εκδηλώνεται με κλοπή ξένων πραγμάτων, με καταστροφή αντικειμένων, με επιθετικότητα προς τους συμμαθητές του και με ασέβεια προς τους δασκάλους του.

Για να προληφθεί η συμπεριφορά αυτή και να ανακοπεί η πορεία προς την παρανομία και την ενδεχόμενη εγκληματικότητα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να λειτουργήσει καθοριστικά και αποτελεσματικά.

Στο ξεκίνημα κάθε νέας σχολικής χρονιάς, κάθε εκπαιδευτικός και κυρίως όσοι διδάσκουν σε μαθητές ηλικίας από 12-13 χρόνων και πάνω, πρέπει να προσπαθήσει να γνωριστεί με κάθε μαθητή ξεχωριστά και εξατομικευμένα και να δημιουργήσει σχέση αμοιβαίου σεβασμού, εκτίμησης, εμπιστοσύνης. Να σταθεί ιδιαίτερα στους μαθητές που έχουν οικογενειακά προβλήματα και να προσπαθήσει να καλύψει έστω και ένα μέρος της συναισθηματικής ανασφάλειας. Με αυτό τον τρόπο ο κάθε μαθητής παρουσιάζεται βελτιωμένος και ως προς τις υποχρεώσεις του και ως προς τη συμπεριφορά του.

Όταν σε παγκόσμιο επίπεδο έγινε έκρηξη της παιδικής εγκληματικότητας, οι ειδικοί προσπάθησαν με έρευνα να προσδιορίσουν τις αιτίες της πρόκλησής της. Πρώτη και καθοριστική αιτία ήταν η προβληματική οικογένεια. Το σχολείο δεν μπόρεσε να λειτουργήσει ανασταλτικά γιατί λειτουργούσε αυταρκικά και σχεδόν επιδείνωνε τη συναισθηματική ανασφάλεια των παιδιών με τιμωρίες και διαπόμπευση.

Μαθητές που προέρχονταν από παρόμοιες οικογένειες και φοίτησαν σε σχολεία ουμανιστικής παιδείας, στηρίχτηκαν ψυχολογικά και συναισθηματικά και κατάφεραν να έχουν ακαδημαϊκή εξέλιξη.

Γενικά τα σχολεία πρέπει να προσφέρουν στα παιδιά την ευκαιρία (και να τα προωθούν) να αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους. Με απογευματινά προγράμματα –αθλητισμός, μουσική, ενισχυτική διδασκαλία–, με εκδρομές εκπαιδευτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα (μονοήμερες, διήμερες) τα Σαββατοκύριακα. Το σχολείο πρέπει να δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να ανακαλύψουν τα ενδιαφέροντα και τα ταλέντα τους και να τα αξιοποιήσουν. Να δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να βρουν διεξόδους μέσα από παραγωγικές, ομαδικές, ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

Επίσης, θα ήταν πολύ ευεργετικές οι επιδράσεις, αν μπορούσαν να λειτουργούν προγράμματα κοινωνικής δράσης τα οποία έχουν σχέση με τον εθελοντισμό, τη φιλανθρωπία, το φυσικό περιβάλλον κτλ.

Το σχολείο πρέπει να αποτελεί –μαζί με τους γονείς, αλλά ακόμα και χωρίς αυτούς σε ακραίες περιπτώσεις– μια δεύτερη οικογένεια η οποία θα καλύπτει το παιδί συναισθηματικά, ψυχολογικά, εκπαιδευτικά.